

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ЛОГІСТИКИ *CONCEPTUAL BACKGROUND OF INVESTMENT LOGISTICS*

В статті проведено узагальнення основних методів оцінювання привабливості об'єктів інвестування. Відповідно до суті інвестицій та логістики дано поняття інвестиційної логістики. Виділено ознаки та складові інвестиційної логістики.

В статье проведено обобщение основных методов оценки привлекательности объектов инвестирования. В соответствии с сущностью инвестиций и логистики приведено понятие инвестиционной логистики. Выделены признаки и составляющие инвестиционной логистики.

The author generalized the basic evaluation methods of investment objects' appeal in the article. According to the nature of investments and logistics the research provides the concept of investment logistics. The author also distinguished features and components of investment logistics.

Ключові слова: інвестиції, логістика, інвестиційна логістика.

Вступ. Як відомо, термін «інвестиції» походить від латинського слова «invest», що тлумачиться як вкладення коштів. За економічною сутю інвестиції являють собою видатки на створення, розширення, реконструкцію та технічне озброєння основного капіталу, а також пов'язані з цим зміни оборотного капіталу. Інвестиції – необхідний елемент розвитку суспільних відносин у різних сферах економічної діяльності.

Під інвестиціями слід розуміти довгострокові вкладення капіталу у різних його формах в об'єкти галузей економіки, в цінні папери, в людський капітал з метою отримання прибутку або соціального ефекту.

Вагомий внесок у розвиток теорій інвестицій зробили вчені О. Амоша, В. Альгін, І. Бланк, М. Бойко, В. Долішній, Д. Ендовицький, О. Лапко, В. Мікловда, І. Недін, Є. Крикавський, Н. Чухрай, В. Шарп та ін. У їх працях розглядаються питання визначення пріоритетних напрямків інвестування, формування інвестиційної привабливості, оцінки ефективності реалізації інвестиційних проектів тощо. Водночас питання інвестиційної логістики на сьогодні є недостатньо досліджені.

Постановка завдання. Розглядаючи управлінську діяльність у сфері інвестування при створенні і розвитку логістичних об'єктів, основний

наголос робиться на реальні інвестиції. Реальні інвестиції – це вкладення в основний капітал та на приріст матеріально-виробничих активів, потребують відповідної оцінки.

Метою оцінювання реальних інвестицій є:

- своєчасне повне достовірне відображення всіх здійснених інвестицій за їх видами та об'єктами;
- правильне відображення інвестиційної вартості об'єктів, які вводяться в експлуатацію;
- забезпечення контролю за виконанням плану капітальних вкладень, плану введення в дію потужностей та встановленого плану фінансування.

Тому виділення особливостей процесу інвестування, зокрема в сфері логістичної діяльності, є досить актуальними та лягають в основу цього дослідження.

Методологія. Основою методологічної бази дослідження слід вважати групування інвестицій та критеріїв їх оцінки. Так, виділяють різні види реальних інвестицій [1]. Обов'язкові інвестиції – це вкладення, пов'язані з удосконаленням різноманітних стандартів та нормативів, зокрема екологічних, стандартів безпеки і т. д. Інвестиції на зниження поточних витрат – це вкладення для поточного удосконалення технологічних процесів і продукції. Інвестиції в оновлення основного капіталу – це вкладення на заміну основних фондів, що вибули. Інвестиції в розширення діяльності – це вкладення у збільшення кількості і вартості продукції. Інвестиції в нові товари, технології та ринки. Інвестиції у науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи.

Інвестиції вважаються незалежними, коли грошові потоки одного проекту не змінюються при здійсненні або відхиленні іншого проекту. В протилежному випадку кажуть про залежні проекти і, відповідно, залежні інвестиції.

Результати дослідження. В умовах розвитку економічної активності дуже важливе значення слід приділяти процесам інвестування.

Інвестування – це процес вкладення певного капіталу у визначені об'єкти та встановлені терміни з оптимальними економічними та соціальними результатами.

На нашу думку, необхідними ознаками інвестування є:

1. Наявність суспільної потреби в створенні або розвитку певних капітальних, фінансових та нематеріальних об'єктів.
2. Наявність вільного капіталу, що може вкладатися з метою отримання певних вигод.
3. Наявність відповідних учасників процесу інвестування, таких як

інвестор, позичальник, посередник, фінансові установи та ін, які, маючи власні цілі, функціонують як елементи єдиної системи,

4. Необхідність узгодження цілей суб'єктів інвестування та формування інвестиційної системи, здатної забезпечити бажаний економічний або соціальний ефект згідно з метою інвестування,

5. Наперед встановлений довгостроковий характер функціонування процесів, що мають місце при інвестуванні та незворотній фактор часу.

Законодавчі акти, що регулюють інвестиційну діяльність визначають, що всі суб'єкти такої діяльності незалежно від форм власності мають рівні права, самостійно визначають цілі, напрями, види та обсяги інвестицій, залучають для їх реалізації будь-яких учасників.

З цих міркувань вважаємо, що управління, окрім традиційних функцій організації, планування тощо інвестиційної діяльності, вимагає правдоподібного передбачення наслідків можливих змін у формуванні показників ефективності проєктів, оцінки факторів, що їх викликали. А це, в свою чергу, забезпечить формування на цій основі адекватних управлінських рішень.

Важливою умовою успішної ринкової трансформації економіки України є реалізація її інвестиційного потенціалу, який залежить від ресурсного, інфраструктурного, фіскального, регуляторного та економічного факторів.

Слід також зазначити, що формування нормативно-правової бази та підтримка з боку держави впливають на інвестиційну привабливість і враховуються менеджерами транснаціональних корпорацій та інвестиційних фондів, світовою спільнотою при визначенні стратегічних напрямів вкладення капіталу.

У процесі реалізації інвестиційної діяльності між її учасниками, такими як замовник, інвестор, контрактор тощо виникають функціональні зв'язки. Зміна стану (фінансових, виробничих, конкурентних параметрів) кожного окремого учасника інвестиційної діяльності тією чи іншою мірою впливає на результати цієї кооперованої діяльності в цілому. Виходячи з принципів системного підходу в економіці сукупність учасників інвестиційної діяльності з їх функціональними зв'язками та збуреннями розглядається нами як інвестиційна система. Наявність невизначеності стану інвестиційної системи в майбутньому накладає певні обмеження на методи і засоби економічної оцінки інвестиційних проєктів. Це викликає необхідність дослідження можливостей відомих методів економічного аналізу для цілей наукового прогнозування можливих змін в інвестиційних процесах в умовах невизначеності майбутнього.

Однією з проблем обґрунтування інвестиційних рішень є прогнозування результатів цих рішень і оцінка на цій основі факторів ризику. При цьому необхідно врахувати не тільки структуру інвестицій, а також види та форми

інвестицій.

Відповідно до видів інвестиційної діяльності виділяють ризик реального та ризик фінансового інвестування. В зв'язку з тим, що ці види інвестиційної діяльності пов'язані з можливою втратою капіталу, то вони включаються до групи найбільш небезпечних ризиків.

Вибір інвестиційного проекту в умовах ризику складний, оскільки прийняття рішення визначається не однією, а декількома змінними, такими як віддача, корисність та ризик. Можна припустити, що проект, який обіцяє більш високу віддачу, є водночас більш ризикованим. За цих умов вибір залежить від ставлення інвестора до ризику та віддачі, а також їх допустимого співвідношення. Однак, слід зауважити, що ставлення до ризику здебільшого залежить від величини загального капіталу інвестора. Один і той самий рівень ризику при однаковій доходності суттєвіше вплине на фінансовий стан інвестора з меншою величиною власного капіталу.

Для узагальнення основних методів оцінювання привабливості об'єктів інвестування їх характеристики, так як економічна та фінансова суть, переваги та недоліки, умови доцільності та аналітичні залежності зведені у табл. 1. Узагальнені характеристики існуючих методів оцінювання привабливості інвестицій дають підстави відмітити:

1. Вказаний вище кожен окремий показник не забезпечує комплексної оцінки доцільності інвестицій.

2. Вказані показники мають різні умови доцільності.

Завдяки різним економічним сутностям наведених показників є необхідним врахувати переваги та недоліки кожного із них, що визначає межі їх застосування.

Наведені в табл. 1. узагальнені характеристики існуючих методів оцінювання привабливості інвестицій дають підстави відмітити, що в аналізі інвестиційного ринку має місце досить широкий спектр методів оцінювання інвестиційної привабливості та кон'юнктурних коливань інвестиційного ринку. Однак у наведених методах і технологіях аналізу інвестиційного ринку нами не виявлено логістичних засад при здійсненні такого аналізу.

Тому формування основних засад інвестиційної логістики слід вважати актуальною проблемою, що потребує вирішення.

У тлумаченні [3] логістика трактується як управлінська діяльність потоками запасів сировини, матеріалів, незавершеного виробництва, готової продукції, послуг та фінансів.

Таблиця 1

Узагальнена характеристика основних показників обґрунтування привабливості інвестицій

Показники Характеристика	Період окупності (PP)	Чиста теперішня вартість (NPV)	Внутрішня норма рентабельності (IRR)
1	2	3	4
Економічна сутність	Період, протягом якого відшкодовуються інвестиційні витрати, здійснені у проект за рахунок чистих грошових потоків, отриманих за проектом	Загальна теперішня вартість чистих грошових потоків за весь період реалізації проекту за винятком здійснених інвестиційних витрат	Максимально допустима процентна ставка, за якої можна без будь-яких втрат вкладати капітал у інвестиційний проект
Фінансова сутність	Період, за якого сума отриманих доходів дорівнюватиме величині здійснених інвестицій	Алгебрична сума дискontованих на початок періоду складових вхідного та вихідного грошового потоку інвестиційного проекту	Ставка дискontування за якої NPV дорівнює нулю
Графічна інтерпретація			
Базова аналітична залежність	$PP = \frac{\sum_{t=1}^n I_t}{CF}$	$NPV = \sum_{t=1}^n \frac{CF_t}{(1+r)^t} - I_0$	$IRR = r_b + (r_a - r_b) \cdot \frac{NPV_b}{NPV_b - NPV_a},$ де $r_b < IRR < r_a$
Умовні позначення			
CF – чистий грошовий потік в періоді t; r – дисконтна ставка; n – розрахунковий період реалізації проекту; I – інвестиційні вкладення; CF – середньорічний грошовий потік.			

Показники Характеристика	Період окупності (PP)	Чиста теперішня вартість (NPV)	Внутрішня норма рентабельності (IRR)
Умови доцільності	$PP < PO_{\text{доп}}$ $PP \rightarrow \min$	$NPV > 0$ $NPV \rightarrow \max$	$NPV = 0$ $IRR \rightarrow \max$
Переваги	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Простота та доступність розрахунку ✓ Доступність сприйняття ✓ Величина періоду окупності знаходиться у прямо пропорційної залежності та ризиком інвестування 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Показник є абсолютним і враховує масштаби інвестування 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Відносний показник, що дає можливість порівняльного аналізу ✓ Враховує часову вартість грошових потоків ✓ Встановлює граничну межу для прийняття інвестиційного рішення
Недоліки	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Не враховує фактор часу ✓ Не враховує грошові потоки проекту, що будуть отримані після періоду окупності ✓ Не підпадає під принципи адитивності 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Величину NPV важко нормувати ✓ Не показує, якими інвестиційними зусиллями досягається результат 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ За умови змішаних грошових потоків (потоків, які неодноразово змінюють свій знак) множинність значень показника ускладнює прийняття управлінських рішень ✓ Не підпадає під принцип адитивності ✓ Проблематичність оцінки взаємовиключних проектів з різними обсягами інвестицій

Продовження таблиці

Джерело: Власна розробка на основі [2]

Наведене тлумачення включає поняття діяльності управління, поняття потоків не тільки матеріальних, а й фінансових та інформаційних.

Стосовно інвестиційної діяльності слід відмітити ще одну відмінність, яка полягає в довгостроковості самого процесу інвестування. Останнє через незворотність часу зумовлює специфічні ризики та витрати. Тому, досліджуючи сутність логістики в сфері інвестиційної діяльності, ми змушені адаптувати існуючі категорії логістики дистрибуції до умов функціонування

Таким чином, інвестиційна логістика – це процес управління потоками капіталу та інформації для тривалих у часі незворотних змін, що мають місце в середовищі широкої мережі учасників інвестування за умови оптимізації руху капіталу, діяльності учасників та досягнення економічного та соціального ефекту.

Одним із визначальних принципів інвестиційної логістики є системний підхід. Під системою взагалі слід розуміти сукупність функціонально пов'язаних елементів, що діють як одне ціле і забезпечують досягнення цілей.

У свою чергу інвестиційна система – це сукупність широкої мережі учасників, таких як ініціатори, замовники проекту, інвестори, позичальники, посередники, фінансові установи, які, будучи самостійними структурними елементами, діють як єдине ціле, що забезпечує кінцеву мету інвестування.

Виходячи з наведеного слід визначити основні складові інвестиційної логістики:

1. Визначальним для інвестиційної діяльності є капітал як економічна категорія, що може виступати в: грошовій, матеріальній, нематеріальній формах.

У контексті інвестиційної логістики важливим є розмір капіталу, місце або джерело його походження, а також терміни його споживання та повернення.

2. Наявність капіталу як такого в інвестиційній логістиці має супроводжуватися інформацією, яка певною мірою характеризує капітал відповідно до п.1.

3. Капітал та інформація в інвестиційній логістиці мають бути сформовані у формі їх потоків. Під потоком слід розуміти рух відповідної кількості капіталу або інформації між відповідними пунктами інвестиційної системи. Визначальними для потоку є не тільки розмір капіталу та інформації, а й швидкість їх переміщення в каналах системи. Розмір капіталу та швидкість його руху визначають інтенсивність потоку. Слід розрізняти прямі та зворотні потоки.

Висновки. Таким чином, на основі проведених досліджень нами виділено ознаки інвестування та особливості, які необхідно враховувати при інвестуванні логістичної сфери:

– залежно від видів інвестицій учасники інвестиційних процесів мають, як правило, різні не тільки цілі, а й функції. При цьому слід зауважити, що процес інвестування регламентується наперед визначеними умовами, які, залишаючись сталими, за своєю сутністю будуть набувати різних за вагомістю значення для окремих учасників;

– місія учасників інвестиційних процесів буде певною мірою диференціюватись залежно від джерел фінансування;

– самі процеси інвестування мають враховувати не тільки джерела фінансування, а й регіональні особливості об'єктів, в які вкладається (інвестується) капітал;

– такі учасники як ініціатор проекту, замовник, інвестор, керуючий проектом та контрактор проекту мають узгоджувати можливості та об'єктивно зумовлені зміни їх стану, зберігаючи тим самим результати їх корпоративної діяльності;

– досягнення максимально можливих результатів корпоративних цілей учасників інвестування зумовлює необхідність розвитку інвестиційних процесів на засадах інвестиційної логістики.

Узагальнюючи методи оцінювання інвестиційної привабливості при аналізі інвестиційного ринку зроблено висновок про наявність досить широкого спектра методів оцінювання інвестиційної привабливості та кон'юнктурних коливань інвестиційного ринку. Однак у зазначених методах і технологіях аналізу інвестиційного ринку нами не виявлено логістичних засад при здійсненні такого аналізу.

Виділені ознаки інвестування лягли в основу розкриття сутності концепції інвестиційної логістики та визначенні її складових.

Література

1. Аньшин В.М. Инвестиционный анализ: Учеб.-практ. Пособие / Аньшин В.М. - М.: Дело, 2000. – 280 с. – (Сер. «Библиотека современного менеджера»).
2. Ендовицкий Д.А. Комплексный анализ и контроль инвестиционной деятельности: методология и практика/под ред. проф. Л.Т. Гиляровой. – М.: Финансы и статистика, 2001. – 400 с.
3. Крикавський Є.В. Логістика. підручник / Є.В. Крикавський. – Л. Вид-во НУ: Нац.ун-т «Львівська політехніка», 2004. – 448 с.
4. Крикавський Є.В. Логістика: Компендіум і практикум: навч. посіб. / Є.В. Крикавський, Н.І. Чухрай, Н.В. Чернописька. – К.: Кондор, 2006. – 340 с.
5. Моисеева Н.К. Экономические основы логистики: учеб. / Н.К. Моисеева. – М.: ИНФРА-М, 2010. – 528 с. – (Высшее образование).